

Gemeente van Jezus Christus,

God in beeld. Het lijkt een aankondiging voor een museumexpositie of misschien voor een talkshow.

Een talkshow waarin meerdere mensen debatteren over het beeld wat zij van God hebben.

dat is ook wat wij gedaan hebben, gesproken over het beeld van God dat we allemaal hebben.

Wat opviel was dat we allemaal een beeld van God uit onze jeugd meedroegen, God als Almachtige en Alwetende vader die je in gaten houdt, streng en rechtvaardig, een God die rake klappen uit kan delen als zijn schepselen zich niet aan zijn regels houden. Eigenlijk een potentaat om bang voor te zijn.

Aan de andere kant, dat is toch wel het kenmerk van God, of van een god, dat hij alles weet en alles kan, en meteen toeslaat als zijn creaturen dingen doen hem niet zinnen. Almacht en alles kunnen is toch zagezegd wel een beetje zijn beroep.

Maar toch, als we op de eerste bladzijde van de Schrift vers 26 lezen dan is dat beeld van God als enige Almachtige helemaal niet zo duidelijk.

Laat Ons mensen maken naar Ons beeld, dat woordje “Ons” is eigenlijk al een hele vreemde typering.

Voor de Christenen was het duidelijk, Ons slaat op de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Voor hen was deze tekst een duidelijk bewijs dat God drieënig was, Voor Joodse uitleggers was de zaak een stuk neteliger. Te zeggen dat er meerdere goden zijn is een regelrechte Godsasting, dus wat moeten we in vredesnaam met dat woordje “Ons”

Een Joods commentator uit de Middeleeuwen, Rashi, heeft er een verklaring voor, dat “Ons” zo schrijft Rashi slaat op God en zijn engelen, zijn hemelse dienaren. en juist aan zijn dienaren, zijn hemelse huisknechten zagezegd, voordat God de mens scheidt pleegt hij overleg met zijn engelen. De meerdere vraagt de mindere, en zo merkt Rashi op, daarmee toont God een stuk bescheidenheid en nederigheid.

Bescheidenheid en nederigheid, het zijn beide eigenschappen die het tegenwoordig niet al te best doen als je zagezegd de boer op moet, integendeel zelfverzekerdheid, assertiviteit en overtuigingskracht, daarmee kun je indruk maken en daarmee kun je verder, wie van nature bescheiden is loopt een groot risico niet gehoord te worden.

Maar volgens Rashi is juist die bescheidenheid een wezenlijk kenmerk van de Allerhoogste. En dat maakt zijn verklaring zo aantrekkelijk en tegendraads.

Die bescheidenheid van God was ook niet het gangbare beeld in de tijd dat het scheppingsverhaal is geschreven. Integendeel, er circuleerden diverse verhalen over de schepping waarbij de aarde ontstond uit de strijd tussen verschillende goden, goden die elkaar als stevige vechtjassen te lijf gingen, allermint zachteardig, allermint bescheiden en nederig en zich aan niets gelegen lieten liggen.

Deze goden zij voldeden wel aan het beeld dat mensen zich vaak van een god vormen, machtig, sterk en schrikwekkend.

In een van deze verhalen schiep de overwinnende god Mardoek als een soort trofee voor zijn companen de mens. Maar de mens wordt om een heel andere reden geschapen dan in ons verhaal. De goden die tot dan toe het werk op de reeds ontstane aarde verrichtten waren lui geworden. De mens wordt nu gemaakt als een soort slaaf of werkezel, zodat de goden boven hem kunnen rusten. Met deze mythes werden ook de macht van de koningen van Assyrië en Babylon gelegitimeerd en zo de onderdanen van deze koningen hun onderdanige plaats gewezen. De mens gemaakt en meteen vermalen, tot slaaf, tot willoze objecten van goden en heersers. Goden, voorgesteld als botte heersers, daarvan valt weinig goeds te verwachten.

En dan staat hier dat de mens naar Gods beeld wordt geschapen, niet als slaaf, maar als beeld van de Allerhoogste zelf, en als evenbeeld wordt hem opgedragen om heerschappij te voeren over de hele aarde,

In Psalm 8 wordt gezegd dat God aan de mensen zijn werk heeft toevertrouwd, zelfs bijna een god heeft gemaakt.

Het is een beetje dubbel in deze Psalm, aan de ene kant wordt de grootheid van God bezongen, wat is de sterveling dat u aan hem denkt, en er als Heer van het universum zelfs naar omkijkt?

God is groot en wij mensen zijn nietig

Dat doet misschien weer een beetje denken aan een verre Almachtige God, maar er volgt een paar verzen later dat de mens tot bijna een god is gemaakt. God maakt ruimte voor de mens, God staat een gedeelte van zijn macht af. Het lijkt alweer verdacht veel op wat Rashi in zijn commentaar schrijft, God heeft zijn dienaren nodig om tot besluiten te komen, en daarin blijkt God zelf bescheiden en nederig, God kan en wil niet zonder zijn schepselen.

Maar in deze psalm komt ook het beeld naar boven van God die juist met de stemmen van kinderen en zuigelingen een macht opbouwt tegen zijn vijanden, om hun wraak en verzet te breken. God bouwt geen macht op met behulp van brallerige propaganda, maar met stemmen van kinderen en zuigelingen. De Heer van de Wereld, is tevens degene die je aankijkt met de ogen van een kind.

Deze psalm lijkt een tegenstelling te schetsen aan de ene kant de Schepper van het Al, aan de andere kant een God die alleen met kinderstemmen zijn vijanden tegemoet kan treden.

U hebt hem toevertrouwd het werk van uw handen staat in vers 7 van deze Psalm en daarmee zijn we weer bij Genesis 1:26.

Want daar staat dat de mens, als beeld van God heerschappij zal voeren over de vissen van de zee, de vogels van de hemel het vee, over de hele aarde en wat daarop rondkruipt

Heersen of heerschappij voeren over, het woord riep evenals het woord macht, in onze werkgroep de nodige weerstanden op. Heersen, macht uitoefenen, je denkt al snel aan willekeur, de neiging om

mensen of zaken waar je over heerst naar jouw eigen hand te zetten, en als het meezit om mensen voor eigen gewin te exploiteren. Heerschappij voeren als ander woord voor machtsmisbruik.

Hoe voeren we heerschappij over de aarde als beeld van God?

Het woord dat voor heersen wordt gebruikt lijkt in het Hebreeuws heel veel op afdalen, of neerdalen.

Die twee woorden heersen en neerdalen verschillen in het Hebreeuws maar een letter, maar ze hebben een tegengestelde betekenis, heersen is toch iets anders dan neerdalen tot. Of zouden die twee toch met elkaar te maken hebben?

In onze voorbereidingsgroep werd een voorbeeld genoemd van iemands grootvader die als boer op zijn vee paste, en daarbij elk dier van de veestapel bij wijze van spreken zelf kende, Maar niet alleen over zijn vee, ook zijn personeel, en zijn grond, over zijn medemens voelde hij zich een herder, iemand die is toegewijd aan wat hem of haar is toevertrouwd.

Deze boer voert heerschappij, staat boven zijn vee, zijn boerderij, maar in de zorg, in de toewijding daalt hij juist af naar datgene wat hem is toevertrouwd.

Het is ook een boodschap aan ons in deze tijd, waarin rendement vaak het hoogste ideaal blijkt te zijn, en in allerlei beroepsgroepen de toewijding verdwijnt omdat we het rendement, of met een ander woord, de god Mammon ongebreideld laten heersen. Denk aan de zorg waarbij de verpleger geen tijd heeft voor een praatje met een patient, een docent die soms nauwelijks toekomt aan goed contact met zijn leerlingen, omdat tijd geld is. We zouden dit aan kunnen vullen met talloze andere voorbeelden waarbij ons werk, onze relaties worden overheerst door Mammon en niet door toewijding.

Heersen en afdalen, het is een tegenstelling, evenals in Psalm 8 een tegenstelling wordt geschilderd tussen God als Schepper en God in de ogen van een kind.

Ook in vers 27 zien wij die tegenstelling.

God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen.

God bergt zowel mannelijke als vrouwelijke kenmerken in zich. IN vrouw en man zijn openbaart zich meteen ook het wezen van God.

En daarmee wordt allereerst een flinke streep gezet door alle pogingen in diverse godsdiensten om de vrouw een tweede plaats toe te kennen. Ik denk daarbij aan allerlei verplichtingen en uitsluitingen die de vrouwen in onze eigen Christelijke traditie maar niet minder in de vooral orthodoxe tradities van Jodendom en Islam te verduren hebben gehad. Vaak met hele vrome onderbouwingen, maar in strijd met al de eerste bladzijde van de Schift.

In Psalm 8 lezen we over een tegenstelling tussen God als Schepper en gebieder en God kijkend door de ogen van een kind. In vers 27 zien we een spanning tussen mannelijk en vrouwelijk als twee eigenschappen van dezelfde God.

God is nooit en te nimmer in een bepaald beeld te vangen is, sterker nog God kan blijkbaar tegenstellingen in zich hebben, heerser , maar ook degene die afdaalt, man of vrouw, of misschien man en vrouw.

Steeds blijkt het beeld van God veel beweeglijker, ja soms ambivalent te zijn. Veel vloeiender dan in beton gegoten, en dat laatste zou je als een woordspeling kunnen zien op het beeldenverbod, waarin ons wordt verboden een gesneden of gegoten beeld te maken. Want gesneden of gegoten beelden zijn niet alleen stom, ze staan te staan op hun sokkel, ze zijn ook statisch, geen beweging en niet in beweging te krijgen.

Wij hebben de opdracht als beeld van God over de schepping heerschappij te voeren, en dat betekent dat we dat moeten doen niet als mensen in beton gegoten met regels in beton gegoten maar met alle tegenstellingen die wij als mensen onderling hebben, tegenstellingen die we in onszelf ervaren, dat we deze tegenstellingen accepteren als zijnde onderdeel van Gods Schepping als onderdeel van God zelf. God niet als statisch maar beweeglijk als een mens, niet de almachtige poten taat, maar als een God die altijd weer anders dan wij denken, nooit op te sluiten of te vangen, beweeglijk als de geest van God die zweeft, maar dat kun je ook vertalen als fladdert, over de oervloed zoals in Gen 1:2.

Dat symbool kunnen we ook beluisteren in het openingskoor van de Johannes passion van Bach, de tekst, Herr, unser Herrscher, bijna letterlijk de tekst van Psalm 8, wordt uitgebeeld door violen die een lieflijke beweeglijkheid schilderen, en de hobo langzaam het opkomende licht symboliseert, waarbij het koor dan wisselend hard en zacht het woord Herr zingt.

En ook wij mogen dat woord uitspreken soms hard soms zacht en soms misschien helemaal niet. En zoals God zich niet laat opsluiten in geharnaste beelden, zo mogen ook wij elkaar niet gevangen houden in stugge beeldvorming, maar elkaar zien als beeld van God, levend, beweeglijk, nooit af en altijd waardevol in Gods Oog.

Moge dat zo zijn.